

เพลงในลานนวดข้าว

ความหมาย

เพลงในลานนวดข้าว หมายถึง เพลงที่ชาวบ้านร้องเล่นกันในลานนวดข้าว เวลาที่ชาวนาเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วนำฟ่อนข้าวมากองรวมไว้ในลานนวดข้าวแล้วมีการทำบุญลานหลังจากนั้นมีการร้องเพลงต่อเนื่องกัน 3 เพลงตามลำดับของการทำงาน โดยมีเพลงแรกคือเพลงสงฟางหรือเพลงพานฟาง เมื่อร้องเพลงนี้ไปก็เก็บฟางข้าวขึ้นใหญ่ๆ ออกจากลานโดยใช้คันฉาดหรือขอฉาดเกี่ยวออกจนเหลือเศษฟางขึ้นเล็กๆ ในขั้นตอนที่สองจะต้องเก็บเศษฟางขึ้นเล็กๆ ออก โดยร้องเพลง สงกอลำพวนประกอบการเก็บเศษฟางนี้ เมื่อเก็บเศษฟางขึ้นเล็กๆ หมดแล้วเหลือแต่เมล็ดข้าวเปลือกในขั้นตอนสุดท้ายจะร้องเพลงซึกกระดานซึ่งเป็นเพลงที่สามประกอบการกวาดเมล็ดข้าวเปลือกมากองรวมกันเพื่อเก็บใส่กระสอบนำส่งโรงสีต่อไป

ความเป็นมา

ลานนวดข้าว เป็นลานดินกว้างในแต่ละบ้านในแถบชนบท จะมีลานสำหรับนวดข้าวและลานนวดข้าวนี้เองเป็นสถานที่เกิดเพลงพื้นบ้านขึ้นหลายเพลง เนื่องจากลานนวดข้าวเป็นที่รวมของคนจำนวนมากที่จะช่วยกันในการนวดข้าวให้เมล็ดข้าวหลุดออกจากรวง

ระยะเวลาในการนวดข้าวใช้เวลานาน หมู่สาวผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะมีการพูดคุยกันสนุกสนาน มีการร้องเพลงโต้ตอบกัน หมู่ก็จะเกี่ยวสาวได้ในเวลานี้ หมู่สาวคู่ใดที่หมายปองกันไว้ก็จะช่วยกันทำงานและได้พูดคุยกัน หมู่คนใดที่ทำงานเข้มแข็งสาวทั้งหลายก็จะหมายตาเอาไว้ ในทำนองเดียวกันสาวคนใดทำงานขยันขันแข็งก็จะถูกชายหมู่ทั้งหลายหมายปองเช่นเดียวกัน สำหรับเจ้าของนาก็จะทำหน้าที่เลี้ยงดูจัดสำหรับอาหารอย่างทั่วถึง

ในฤดูเกี่ยวข้าวราวปลายเดือนสิบสอง ข้าวในนาที่ปลูกไว้เริ่มเหลืองอร่าม ซึ่งจะเริ่มเหลืองจากปลายรวงมาก่อน ชาวนาเรียกกันว่า “เหลืองปลาย” แล้วเริ่มเหลืองสุดต่อมาถึงครึ่งรวง เรียกว่า “เหลืองลูกหวาย” สุดท้ายสุดเหลืองอร่ามทั่วทั้งรวงเรียกว่า “เหลืองกระดงา” ในเวลานี้ชาวนาก็จะเริ่มเก็บเกี่ยว โดยมีการบอกขอแรงชาวบ้านในละแวกนั้นให้มาช่วยกันเกี่ยวข้าว เรียกว่า “การลงแขก” ซึ่งจะผลัดเปลี่ยนช่วยเหลือกัน ทุกที่นานนอกจากมีที่นาน้อยก็ไม่ต้องขอแรงใคร

เมื่อเกี่ยวข้าวแล้วนำมามัดเป็นฟ่อนลำเลียงมาไว้ที่ลานนวดข้าว เจ้าของลานต้องมีการเตรียมลานดินเอาไว้อย่างดีโดยวิธีการตามขั้นตอนได้แก่การตากหญ้าให้เตียนโล่งกว้างแล้วนำมูลวัว มูลควายมาผสมน้ำให้ได้สัดส่วนพอเหมาะไม่เหลวหรือแข็งจนเกินไป แล้วนำมาयर่องระแหงดินที่แดงราวให้เต็มให้พื้นดินเรียบ ถ้าเหลวเกินไปพอถูกแดดแห้งดีแล้วก็จะร่อนออกได้ เมื่อยาร่องระแหงดินให้เรียบดีแล้วก็นำวัวควายมาย่ำดินให้เรียบแล้วใช้ลูกกลิ้งไม้หรือหินมากลิ้งทับดินในลานนวดข้าวให้เรียบอีกครั้งหนึ่ง

ลานนวดข้าวที่เรียบเตรียมรับงานบุญเรียกว่า “การทำบุญลาน” โดยเจ้าของบ้านเจ้าของนาจะนิมนต์พระมาสวดมนต์เขียนในลานนวดข้าวโดยปู่เสื่อให้พระนั่ง มีการทำบุญตามพิธีการทางศาสนาตามประเพณี เมื่อเสร็จพิธีจึงเริ่มงานนวดข้าวในลานที่เตรียมไว้

กลางลานนวดข้าวจะปักเสาไม้ไผ่ไว้ 1 ลำโดยจะตกแต่งเสาไม้ไผ่นี้ให้สวยงาม ในส่วนปลายหรือยอดไม้ไผ่ โดยจะทำเป็นรูปฉัตรอย่างสวยงามใช้รวงข้าวตกแต่งห้อยระย้าเป็นชั้นๆ ชาวบ้านเรียกเสานี้ว่า “เสาเกียด” หรือ “หลักเกียด” ฟ่อนข้าวที่มัดไว้จะ

ถูกนำมากรอรวมกันไว้ที่โคนหลักเกียดนี้ หลังจากนั้นก็จะนำวัว ควายมาเดินขำฟ้อนข้าว โดยผูกวัว ควายให้เดินต่อเรียงกันไปเรียกว่า “วัวพวง” หรือ “ควายพวง” เมื่อวัวพวงหรือควายพวงเดินขำฟ้อนข้าวจนเห็นว่าเมล็ดข้าวร่วงหลุดออกจากฟางข้าวแล้ว ถ้ายังหลุดไม่หมดก็จะนำฟ้อนข้าวนั้นมาฟาดกับไม้กระดานที่นำมาฟิงหรือปักไว้ข้างๆ ลานนั้น บางแห่งก็ใช้แรงคนอย่างเดียวฟาดฟ้อนข้าวกับไม้กระดาน ไม่ต้องใช้แรงของวัวหรือควาย ในขั้นตอนนี้ยังไม่มีเพลงร้อง

เพลงในลานนวดข้าวนี้มีมานานแล้วไม่ทราบว่ามีใครแต่งผู้แต่งเล่ากันว่าได้พบเห็นกันมาตั้งแต่เด็กจะเริ่มร้องในช่วงการเก็บเศษฟางออกจากลาน โดยมีการร้องเพลงโต้ตอบกันทั้งผู้เฒ่าผู้แก่และคนหนุ่มคนสาว ตามปกติ ฝ่ายชายจะเป็นผู้เริ่มร้องขึ้นก่อนเป็นการเกี่ยวฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงที่ถูกฟาดฟิงถึงก็จะร้องเพลงตอบ เป็นอย่างนี้เรื่อยไปโดยคนที่มิใช่ต้นเสียงก็จะช่วยกันรับลูกคู่กันเป็นที่สนุกสนาน เพลงที่ร้องในขั้นตอนนี้เรียกว่า “เพลงสงฟาง” หรือ “เพลงพานฟาง” การสงฟางหรือพานฟางนี้ จะมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเกี่ยวเศษฟางชิ้นใหญ่ๆ ออกไปนอกบริเวณนั้น อุปกรณ์นี้เรียกว่า “ขอลาย” หรือ “คันลายน”

ระหว่างการใช้ขอลายหรือคันลายนเกี่ยวเศษฟางชิ้นใหญ่ๆ ก็จะร้องเพลงไปด้วยคือเพลงสงฟางและเพลงพานฟาง เมื่อเกี่ยวฟางชิ้นใหญ่หมดแล้วเหลือเศษฟางชิ้นเล็กๆ ต้องลงนั่งยองๆ ใช้มือหยิบเศษฟางออกชาวบ้านเรียกเศษฟางชิ้นเล็กๆ นี้ว่า “ซีกกระดู่” เมื่อหยิบเศษฟางออกก็จะร้องเพลง “สงคอลำพวน” โดยมีต้นเสียงร้อง ได้ตอบกันระหว่างชายและหญิง คนที่เหลือก็จะช่วยกันรับร้องคอนท่ายเพลงเป็นลูกคู่เกิดความสนุกสนานโดยทั่วกันจนลืมนเหนื่อย เมื่อเกี่ยวเศษฟางหมดแล้วในขั้นตอนนี้ก็จะมีการรวมเมล็ดข้าวมาไว้กองเดียวกัน เพราะเมล็ดข้าวตกเกลื่อนเต็มลานนวดข้าว อุปกรณ์ในการรวมเมล็ดข้าวจะเป็นกระดานไม้แผ่นใหญ่ ทำวางในลักษณะดั่งคล้ายกรอบรูปที่มีขาตั้งหลัง แล้วจะเจาะรูที่ไม้กระดานทั้งสองข้างใส่เชือก

เส้นใหญ่ร้อยเข้าไปในรูไม้กระดานนั้นแล้วใช้แรงคนดึงกวาดเมล็ดข้าว ในลานมากองรวมกัน โดยดึงกวาดเป็นรัศมีวงกลมให้เมล็ดข้าวมากองรวมกันที่กลางลานนวดข้าว การดึงไม้กระดานมีกลวิธีโดยให้คนไปนั่งด่วงไว้ด้านหลังไม้กระดาน 1 คน เพื่อไม่ให้ไม้กระดานล้ม บางที่เด็ก 2-3 คน จะสนุกมากที่ได้ไปนั่งหลังไม้กระดานเพื่อด่วงน้ำหนัก ในขั้นตอนนี้จะร้องเพลง “ซีกกระดาน” บางครั้งชาวบ้านเรียกเพลงนี้ว่า เพลงซ่างซัก หรือซ่างซัก เพราะในเนื้อเพลงตอนเริ่มต้นจะร้องว่า “ซ่างเฮย ซ่างซัก” นอกจากนี้ชาวบ้านแถบจังหวัดราชบุรีนิยมเรียกเพลงนี้ว่า เพลง “ซีกข้าวเข้ากอ” อีกด้วย เมื่อกวาดรวมเมล็ดข้าวก็จะร้องเพลงประกอบไปด้วย โดยมีสัญญาณในเพลงตอนลงจบ ถูกคู่รับว่า “ซีกให้เสมอกันเฮย” ก็จะพร้อมใจกันดึงไม้กระดานมาพร้อมๆ กัน ก็ได้กองเมล็ดข้าวกองใหญ่เตรียมใส่กระสอบส่งโรงสีต่อไป

ลักษณะและความสำคัญของเพลงในลานนวดข้าว

เพลงในลานนวดข้าวในปัจจุบันนี้ไม่มีร้องเล่นกันอีกแล้ว ยังเหลือแต่ผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังจำความหลังได้ เมื่อครั้งที่ประเทศไทยของเรายังไม่มีเทคโนโลยีเกี่ยวกับการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องมือต่างๆ ที่ช่วยในการทำงาน การนวดข้าว และการสีข้าว เครื่องทุนแรงเหล่านี้ทำให้ไม่สิ้นเปลืองกำลังแรงคน นับว่าสะดวกสบายขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก แต่ก็มีผลเสียทางวัฒนธรรม เช่น การสูญหายของเพลงในลานนวดข้าว วัฒนธรรมการทำบุญลาน การเตรียมลานนวดข้าว การร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงานทุกอย่างในลานนวดข้าว

วัฒนธรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับลานนวดข้าวในปัจจุบันก็ไม่มีให้เห็นอีกแล้ว เหลือแต่ประวัติความเป็นมาที่มีผู้บันทึกไว้บ้าง ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา ในด้านต่างๆ อาทิ วัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีพ ประชญาซึ่งยังผลให้เกิดค่านิยมแนวใหม่ของคนรุ่นใหม่ แต่อย่างไรก็ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มีพระราชดำริให้ประชาชน วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องอยู่กับลานนวดข้าวต้องมีความ
รู้จักการแพ้การชนะการอภัย การให้ การรักและสามัคคี เข้าใจกัน ร่วมแรงร่วมใจกันงานจึงจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

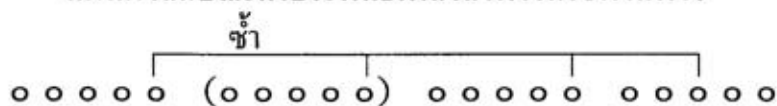
เพลงในลานนวดข้าว นั้น มีลักษณะเฉพาะแต่ละเพลงดังนี้

เพลงสงฟาง หรือเพลงพานฟาง

เพลงสงฟางหรือเพลงพานฟางนั้นมีลักษณะบทเพลงที่มีลีลาทำนองสั้นและซ้ำวนไปวนมาจะขึ้นต้นด้วย คำว่า สงเถิดหนาแม่สง สงเถิดหนาพ่อสง หรือ พานเถิดหนา แม่พาน พานเถิด หนาพ่อพาน เพลงนี้ชาวบ้าน จึงเรียกว่า เพลงสงฟาง หรือเพลงพานฟางตามคำขึ้นต้นร้องและกิริยาอาการ สงและพานเอาเศษฟางขึ้นใหญ่ ออกจากกลางลาน

ลักษณะคำประพันธ์ของเพลงสงฟางและเพลงพานฟาง

แผนผังลักษณะคำประพันธ์เพลงสงฟางหรือพานฟาง

จำนวนคำในบทเพลงอาจมากกว่าที่กำหนดก็ได้ ขึ้นอยู่กับความหมายของความสัมพันธ์ร้องจะ ลงจบในแต่ละวรรคแล้วขึ้นต้นใหม่ โดยคำในบทเพลงจะต้องคล้องจองกับคำว่าสง

ตัวอย่างบทเพลง สงฟาง

สงเถิดหนาแม่สง (ซ้ำ) แม่คิ้วค้อคอระหง	มาช่วยกันสงฟางเอ
สงเถิดหนาแม่สง (ซ้ำ) แม่สูงละลิ่วคิ้วโก่ง	มาช่วยกันสงฟางเอ
สงเถิดหนาแม่สง (ซ้ำ) แม่รูปปร่างอย่างหงส์	มาช่วยกันสงฟางเอ
สงเถิดหนาแม่สง (ซ้ำ) แม่เนื้อทองอำองค์	มาช่วยกันสงฟางเอ
สงเถิดหนาแม่สง (ซ้ำ) กวางทองข่องลง	มาช่วยกันสงฟางเอ
สงเถิดหนาพ่อสง (ซ้ำ) ออย่ามัวไ้อ้อเอเองค์	มาช่วยกันสงฟางเอ
สงเถิดหนาพ่อสง (ซ้ำ) มานั่งกันรอบวง	มาช่วยกันสงฟางเอ
สงเถิดหนาพ่อสง (ซ้ำ) รีบมานั่งล้อมวง	มาช่วยกันสงฟางเอ

สงเถิดหนาพ่อสง (ซ้ำ) เร็วเร็วมานั่งล้อมวง	มาช่วยกันสงฟางเอย
สงเถิดหนาพ่อสง (ซ้ำ) คนเลื้อยแดงแดงองคค์	มาช่วยกันสงฟางเอย
สงเถิดหนาพ่อสง (ซ้ำ) อย่ามัวลุกขึ้นลุกลง	มาช่วยกันสงฟางเอย
สงเถิดหนาพ่อสง (ซ้ำ) อย่ามัวขึ้นทำหน้าง	มาช่วยกันสงฟางเอย
สงเถิดหนาพ่อสง (ซ้ำ) ทำไมมานั่งปลง	มาช่วยกันสงฟางเอย

ตัวอย่างเพลงพานฟาง

พานเถิดหนาแม่พาน (ซ้ำ) อ้วนม่อต้อเหมือนหม้อตาล	มาช่วยกันพานฟางเอย
พานเถิดหนาแม่พาน (ซ้ำ) มานั่งรอบอยู่ขอบลาน	มาช่วยกันพานฟางเอย
พานเถิดหนาแม่พาน (ซ้ำ) มาลงแขกเองงาน	มาช่วยกันพานฟางเอย
พานเถิดหนาแม่พาน (ซ้ำ) อย่ามัววีรรอของงาน	มาช่วยกันพานฟางเอย
พานเถิดหนาแม่พาน (ซ้ำ) เราต้องรีบทำงาน	มาช่วยกันพานฟางเอย
พานเถิดนะพ่อพาน (ซ้ำ) อย่ามัววีรรออยู่นาน	มาช่วยกันพานฟางเอย
พานเถิดนะแม่พาน (ซ้ำ) แม่เอวกลมมนมยาน	มาช่วยกันพานฟางเอย
พานเถิดนะพ่อพาน (ซ้ำ) พ่อสูงอย่างต้นตาล	มาช่วยกันพานฟางเอย
พานเถิดนะพ่อพาน (ซ้ำ) อย่ามัวนั่งอยู่เนิ่นนาน	มาช่วยกันพานฟางเอย
พานเถิดนะแม่พาน (ซ้ำ) อย่ามัวมานั่งหน้าบ้าน	มาช่วยกันพานฟางเอย

โน้ตเพลงสงฟาง หรือพานฟาง

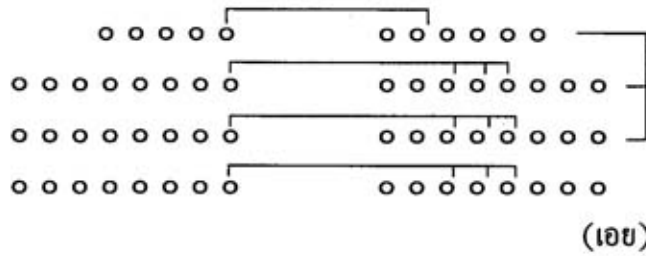
---	สง --- คช ✓	เถิดหนา --- รม	แม่สง --- รคช ✓	---	สง --- คช ✓	เถิดหนา --- รม	แม่สง - รคช ✓
แม่คิ้ว --- รม	ต้อ - ค	คอ - ร	ระหง -- รคช ✓	มา - คล ✓	ช่วยกัน ค - ร	สง ฟาง - คช - ม	เอย - ร - ค

ถ้าใช้บทร้อง เพลงพานฟางจะมีลีลาทำนองเพลงเหมือนกับเพลงสงฟาง เพียงแต่เปลี่ยนบทร้องเป็นพานฟางเท่านั้น

เพลงสงค่อลำพวน

เพลงสงค่อลำพวน มีลักษณะคำประพันธ์คล้ายกลอนแปดหัวเดียว แต่มีลักษณะพิเศษอยู่คำขึ้นต้นที่ว่า สงค่อลำพวนเอย เพลงนี้ร้องขณะทำงาน ก็จะต้องเลือกเศษฟางเล็กที่ปนอยู่กับเมล็ดข้าวออก

แผนผังลักษณะคำประพันธ์เพลงสงค่อลำพวน

สงค่อลำพวนเฮย	ลำพวนก็เฮยลำไผ่
ลูกเมียกระไรที่อยู่ข้างหลัง	ทำไมจะเดินเป็นหนังหน้าไฟ
ถึงว่าลูกเมียก็อยู่เต็มดัก	จะให้น้องรับรักเห็นอย่างไร
เข็ชะช่อแม่เฮย ดอกไม้	ยกโองเทให้มะนวลเฮย

ลักษณะคำประพันธ์ของเพลงสงค่อลำพวนนี้มีการสัมผัส โดยคำสุดท้ายของวรรคต้นไปสัมผัสกับคำในวรรคที่สอง จะเป็นคำที่เท่าไรก็ได้ และคำสุดท้ายในวรรคที่สองจะสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สี่และที่หก เป็นลำดับไป ตามแผนผัง เพลงสงค่อลำพวนนี้มีความยาวเท่าไรก็ได้กับทกก็ได้แล้วแต่เนื้อความที่ต้องการ

ตัวอย่างเพลงสงค่อลำพวน

สงค่อลำพวนเฮย	ลำพวนก็ลำเฮยไผ่ (ซ้ำ)
พี่แบกรักมาให้พี่พารักกลับ	เสียเถิดนะพ่อทบทิมไทย
เข็ชะช่อแม่เฮยดอกไม้	ถอยหลังกลับไปหนานวลเฮย
สงค่อลำพวนเฮย	ลำพวนก็ลำเฮยไผ่ (ซ้ำ)
พี่ตั้งวงไวเผื่อพี่ปูเสื่อไว้ทำ	ก็น้องรักไม่มาไปทางไหน
ก็เชิญจ๊ะเชิญจ๋า	เชิญแม่หนูแม่มาไวไว
เข็ชะช่อแม่เฮยดอกไม้	เชิญมาไวไวหนานวลเฮย
สงค่อลำพวนเฮย	ลำพวนก็ลำเฮยไผ่ (ซ้ำ)
เสียดพี่เบื่องมาร้องออกออก	ฉันนึกว่ามอดมันไซไม้
เข็ชะช่อแม่เฮยดอกไม้	ถอยหลังกลับไปหนานวลเฮย
สงค่อลำพวนเฮย	ลำพวนก็ลำเฮยไผ่ (ซ้ำ)
เรามาเล่นกันก็แต่พอเรียบเรียบ	ข้อหยาบเราก็เหยียบเอาไว
เราเล่นกันแต่พอหอมปาก	พอเลิกแล้วก็จากกันเฮยไป
เข็ชะช่อแม่เฮยดอกไม้	รับมาไวไวหนานวลเฮย
สงค่อลำพวนเฮย	ลำพวนก็ลำเฮยไผ่ (ซ้ำ)
จะให้พี่แบกรักกลับ	รักนั้นจะจับใจพี่ไป
ฉันมาเจออะก็แม่หนู	เดี๋ยวนี้ยังอยู่ เดี่ยวตาย
จะเอากายมาเกษเขยมาฝาก	ทองหมั้นฉันหมากพี่จะเอามาให้
เข็ชะช่อแม่เฮยดอกไม้	รับรักพี่ไปนะนวลเฮย

ส่งคอลำพวนเอย
พี่มาถึงจึงบอกว่ารัก
ว่าลูกพี่น้องก็อยากจะมี
แบกรักกันเข้ามาเนื้อ
เขี๊ยะซ้อแม่เอยดอกไม้

ส่งคอลำพวนเอย
คนอย่างพี่น้องไม่เอา
จะเอากายเข้ามาเกยเอาเขยมาฝาก
น้องหมั่นใจชู น้องเอ็นดูใจพี่
เขี๊ยะซ้อแม่เอยดอกไม้

ส่งคอลำพวนเอย
ถ้าหน้าไม่เอาคนอย่างพี่
เหล้าก็ไม่กินฝิ่นก็ไม่ฉันทัน
ถ้าไม่เชื่อก็ให้ตามบรรดาเพื่อนหนุ่ม
เขี๊ยะซ้อแม่เอยดอกไม้

ลำพวนก็ลำเอ๋ยไผ่ (ซ้ำ)
ตัวน้องก็หนักน้ำใจ
แต่ยังหากคนดีก็ยังไม่ได้
ระวังจะเก้อกลับไป
ถอยหลังกลับไปนะवलเอย

หน้าवलผัดแบ่งมาใหม่ ๆ (ซ้ำ)
แม่คุณจะนั่งกอดเข้าคอยใคร
ว่าทองหมั้นขันหมากจะเอามาให้
น้องจะตัดไม้ตรีไปทำไม
ไม่ได้ไม่ไปเลยเอย

หน้าवलผัดแบ่งมาใหม่ใหม่ (ซ้ำ)
น้องจะหากคนดีชนิดไหน
ไปปะพี่ก็บั่นได้เสียเมื่อไร
แม้แคโยนหลุมพี่ไม่เอากับใคร
ไม่ได้ไม่ไปนะवलเอย

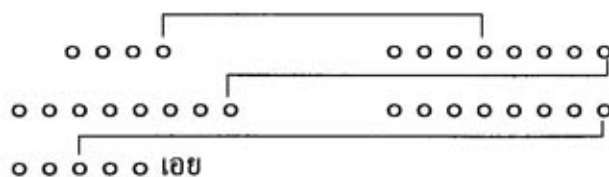
โน้ตเพลงส่งคอลำพวน

สง ดช	คอ ม	ลำพวน รม	เอย รด ร	-----	ลำพวน ดค	ก็ลำ - ล ค	เอ๋ยไผ่ - ร - ล
สง ดช	คอ ม	ลำพวน รม	เอย รด ร	-----	ลำพวน - ค - ค	ก็ลำ - ล ค	เอ๋ยไผ่ - ร - ล
พี่แบก -- คค	รักมา - ช - ม	ให้พี่ - ดร	พา รักกลับ ม ชค	เสียเถิดนะ - ม ช ค	พ้อทับ - ช ม ช	ทิม - ม	เอ๋ย ไทย - ช - ร
เขี๊ยะซ้อ -- คค	แม่เอย --- ดร	ดอกไม้ - ม - ร	ดอกไม้ คค	ถอยหลัง - ช - ช	กลับไป - ค - ร	หนา นวล - ม - ร	เอย คค - ค

เพลงชักกระดาน

ลักษณะคำประพันธ์ เป็นคำประพันธ์ลักษณะพิเศษ

มีแผนผังคำประพันธ์ดังนี้

ข้างเอยข้างซั๊ก
ไม่ใช้คู่ครองของพ่อทองเสื่อเทา
ซั๊กให้เสมอกันเอย

พลายน้อยห้อยหักหักบนยอดสะเดา
จะได้มาช่วยกันซั๊กคะเข่อ

แบบแผนของคำประพันธ์นี้ไม่แน่นอนนัก จะสั้นหรือยาวก็ได้แล้วแต่ผู้ร้องจะคิดขึ้น โดยมากสัมผัสที่
ต้องการเน้นจะอยู่ในคำสุดท้ายของวรรคที่สอง ซึ่งจะต้องเป็นคำที่พูดถึงยอดไม้อะไรสักอย่างหนึ่ง เช่น ยอดสะเดา
ยอดมะขาม ยอดสน และจะมาสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สามคือ พ่อทองเสื่อเทา แม่คนงาม พ่อหน้ามกล
สัมผัสในตอนนีถือว่าสำคัญมาก ซึ่งเป็นหัวใจของกลอนเพลงนี้

ตัวอย่างเพลงซั๊กกระดาน

ข้างเอย ข้างซั๊ก
ฉันนี้แหละรูปทองของแม่ทองเนื้อละเอียด
เราจะเข่อซั๊กให้เสมอกันเอย

พลายน้อยห้อยหักหักเอายอดเสาเกียด
กลับบ้านเสียเถิดหนาเจ้า

ข้างเอยข้างซั๊ก
ฉันไม่ใช่คู่ครองของพ่อทองเนื้อละเอียด
เราจะเข่อซั๊กให้เสมอกันเอย

พลายน้อยหักหักบนยอดเสาเกียด
กลับบ้านเสียเถิดหนาเจ้า

ซ้ายเอยข้างซั๊ก
พี่รักรูปทองของแม่ทองเสื่อเทา
เราจะเข่อซั๊กให้เสมอกันเอย

พลายน้อยห้อยหักหักเอายอดสะเดา
รับรักพี่เถิดหนาเจ้า

ข้างเอยข้างซั๊ก
ฉันไม่ใช่คู่ครองของพ่อทองแสนแท้
เราจะเข่อซั๊กให้เสมอกันเอย

พลายน้อยห้อยหักหักบนยอดสะแก
กลับบ้านเสียเถิดหนาเจ้า

ข้างเอยข้างซั๊ก
พี่นี่แหละคู่ครองของแม่ทองหน้ามกล
เราจะเข่อซั๊กให้เสมอกันเอย

พลายน้อยห้อยหักหักเอายอดสน
รับรักพี่เถิดหนาเจ้า

ข้างเอยข้างซั๊ก
ฉันไม่ใช่คู่ครองของพ่อทองหน้ามกล
เราจะเข่อซั๊กให้เสมอกันเอย

พลายน้อยห้อยหักหักบนยอดสน
กลับบ้านเสียเถิดหนาเจ้า

ข้างเอยข้างซั๊ก
พี่นี่แหละคู่ครองของแม่ทองหน้าใ
เราจะเข่อซั๊กให้เสมอกันเอย

พลายน้อยห้อยหักหักเอายอดตะไคร้
รักพี่เถิดหนาเจ้า

ข้างเอยข้างซั๊ก
ฉันไม่ใช่คู่ครองของพ่อทองหน้าใ
เราจะเข่อซั๊กให้เสมอกันเอย

พลายน้อยห้อยหักหักบนยอดตะไคร้
กลับบ้านเสียเถิดหนาเจ้า

ข้างเอยข้างซั๊ก
พี่นี่แหละคู่ครองของแม่ทองเสื่อเทา
ซั๊กให้เสมอกันเอย

พลายน้อยห้อยหักหักบนยอดสะเดา
จะได้มาชวนกันซั๊กคะเข่อ

ข้างเอยข้างซัก
ฉันไม่ใช่คู่ครองของพ่อทองคนหนุ่ม
ซักให้เสมอกันเอย

พลายน้อยห้อยหักหักบนยอดมะรุม
จะได้มาชวนกันซักคะเข่อ

ข้างเอยข้างซัก
พี่น้องเหล่าคู่ครองของแม่ทองคนงาม
ซักให้เสมอกันเอย

พลายน้อยห้อยหักหักบนยอดมะขาม
จะได้มาชวนกันซักคะเข่อ

ข้างเอยข้างซัก
ฉันไม่ได้คู่ครองของพ่อทองเสื่อคำ
เราจะเข่อซักให้เสมอกันเอย

พลายน้อยห้อยหักหักบนยอดระกำ
กลับบ้านเสียเถิดหนาเจ้า

โน้ตเพลงซักระดาน

-----	ข้างเอย - ร - ร	- ม - ร	ข้างซัก - ด - ด	-----	พลายน้อย - ร - ร	- ม - ร	ห้อยหัก - ด ล
หัก - ล	บนยอด - ด - ร	- ม - ร	เสาเกิด - ด - ล	ไม่ใช่ - ช - ล	คู่ครอง - ด - ร	ของแม่ทอง - ม ด ร	เนื้อละเอียด - ร ด ล
กลับบ้าน - ด - ล	เสีย เถิด - ด - ร	- ม - ร	หนาเจ้า - ด - ล	มาเรา - ด - ร	จะเข่อ - ด - ล	ซักให้ - ด - ล	เสมอ - ด - ร
กัน - ช - ม	เอย - ร - ด						

กาญจนา อินทรสุวานนท์

บรรณานุกรม

กาญจนา อินทรสุวานนท์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเพลงพื้นบ้านภาคกลางในระดับปริญญาตรี โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ. ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2526.

ประเทือง คล้ายสุบรรณ. วัฒนธรรมพื้นบ้าน. สุทธิสารการพิมพ์, 2531.

สุกัญญา สุขฉายา. เพลงปฏิพากย์ : การศึกษาในเชิงวรรณคดี วิเคราะห์. วิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

เสฐียรโกเศศ. ประเพณีเบ็ดเตล็ด. สมาคมสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, 2516.

เอนก นาวิกมูล. บทเพลงนอกศตวรรษ. โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2521.

เอนก นาวิกมูล. ประเพณีชีวิตไทย. แสงแดด, 2534.